LINJAUS	KYSYMYKSIÄ ARVIOINNIN JA KEHITTÄMISEN TUEKSI	Työkaluja
1. Strateginen taso ja johtaminen		
Yrittäjämäinen toimintakulttuuri vahvistaa oppijoiden ja koko yhteisön yrittäjämäistä toimintaa, joka on itseohjautuvaa ja vuorovaikutteista.	Onko määritelty yhdessä, mitä yrittäjämäisellä toimintakulttuurilla tarkoitetaan? Millainen on yrittäjämäisyyttä tukeva opiplaitos tai toimintayksikkö? Mikä seuraavista kuvaa toimintakulttuurianne parhaiten: yrittäjämäisestä toiminnasta rangaistaan / siihen kannustetaan / sitä kehitetään systemaattisesti? Vahvistaako toimintakulttuuri oppijoiden ja koko yhteisön yrittäjämäistä toiminta?	Yrittäjämäisen toimintakulttuurin talo, YES talo, Mistä alkaisin? Miten kehittäisin? -käsikirja
SUUNNITTELU, RESURSOINTI, ARVIOINTI		
Toiminnan kehittämisessä otetaan huomioon jo olemassaolevat, muun muassa maakunnalliset, alueelliset ja paikalliset elinkeino-, yrittäjyys- ja yrittäjyyskasvatusstrategiat.	Hyödynnetäänkö olemassaoleia strategioita kehittämistyössä? Suunnitellaanko toimia yrittäjyyden ja yrittäjyyskasvatuksen edistämiseksi? Miten usein suunnitelmissa käydään läpi kasvatus- ja opetushenkilöstön kokouksissa? Hyödynnetäänkö yrittäjyyskasvatuksen vuosikelloa?	YES:n yrittäjyys-kasvatuksen vuosikello; Alueelliset/maakunnalliset yrittäjyyskasvatusstrate-giat; Elinkeinostrategiat, Arenen yrittäjyys-suositukset, Unifin yrittäjyys-suositukset
Yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyyden edistäminen on resursoitua.	Onko yrittäjyyskasvatukseen nimetty vastaava henkilö tai tiimi? Onko toimintaan ja osaamisen kehittämiseen osoitettu resursseja?	Alueelliset YES-tiimit, oppilaitoskohtaiset yrittäjyystiimit, Yrityskylä
Yrittäjämäiselle toiminnalle ja yrittäjyyden edistämiselle on asetettu vuosittaiset tavoitteet.	Onko yrittäjämäiselle toiminnalle ja yrittäjyyden edistämiselle asetettu vuositavoitteet, ja onko ne kirjattu vuosisuunnitelmaan? Seurataanko tavoitteiden toteutumista? Miten Kuinka monta yritystä on perustettu? Mikä on uusien yritysten myötä luotujen uusien työpaikkojen määrä?	Digitreenari
Yrittäjyyskasvatusta ja yrittäjyyden edistämistä arvioidaan vuosittain, ja tuloksia hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.	Mitä arviointitapoja käytetään? Kenen toimintaa arvioidaan? Missä vaiheessa? Miten tuloksia hyödynnetään?	Perus- ja toinen aste: Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo AMK: Opettajan yrittäjyysmittaristo AMK ja yliopisto: HEInnovate
HENKILÖSTÖN OSAAMINEN		
Henkilöstöllä on hyvä osaaminen ja valmiudet edistää yrittäjyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa.	Miten varmistetaan, että henkilöstöllä on tarvittavat valmiudet yrittäjyyskasvatukseen, yrittäjyyteen sekä yrittäjyyden ja yrittäjämäisen toiminnan edistämiseen?	Yrityskylä opekoulutus, YVI Portaali, Mistä alkaisin? Miten kehittäisin? -käsikirja, Yrityselämän nuoret sukupolvet opekoulutus, Critical Friends-koulutus rehtoreille
Henkilöstölle tarjotaan vuosittain riittävästi mahdollisuuksia osallistua yrittäjyyttä käsitteleväan koulutukseen.	Onko henkilöstöllä mahdollisuus osallistua vuosittain yrittäjyyteen liittyviin koulutuksiin? Onko johdolla ollut mahdollisuus osallistua vastaaviin koulutuksiin? Mitä koulutuksissa on käsitelty? Onko koulutuksessa käytetty olemassaolevia työkaluja ja materiaaleja vai onko tavoitteena ollut yrittäjämäisen pedagogiikan ymmärtäminen, hyödyntäminen ja kehittäminen? Otetaanko yrittäjyys ja/tai yrittäjämäinen toimintatapa huomioon työntekijän henkilökohtaisen panoksen arvioinnissa sekä palkitsemisjärjestelmässä? Onko opeTET-malli käytössä? Onko opettajilla mahdollisuus osallistua opeTET-jaksoille joka toinen vuosi? Hyödyntävätkö opettajat opeTEtä oman osaamisensa kehittämisessä? Kehitetäänkö OpeTET-mallia yhteistyössä yritysten kanssa?	Ope-yrittäjä -treffit, OpeTET, YES Mentorimalli, YES tiimi, Yrityskylä opekoulutus, Critical Friends-koulutus rehtoreille, kv-vaihtojaksot (Erasmus, esim.), Yrityselämän nuoret sukupolvet opekoulutus
Henkilöstöllä on joustava ja jatkuva mahdollisuus verkostoitua.	Onko oppilaitoksessa käytetään esim. Ope-yrittäjätreffit, opeTET, reksi-TET tai Päivä yrittäjän kanssa -malli? Käytetäänkö niitä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa? Käytetäänkö yrittäjämentorointia? Onko osallistuminen oma-aloitteista vai kannustaako johto opettajia osallistumaan?	YVI Portaali, YES Kummiportaali, YES Mentormalli, OpeTET, Ope-yrittäjätreffit, TES Guide, ETC Toolkit
YHTEISTYÖ KOULUTUSALAT JA -ASTEET YLITTÄEN		
Yrittäjyyden edistäminen muodostaa oppijan kannalta katkeamattoman polun.	Syntyykö eri toimijoiden tarjoamista palveluista oppijalle mielekäs ja katkeamaton kokonaisuus? Onko palveluiden tarjonnassa päällekkäisyyttä? Puuttuuko jotakin?	Yrittäjyyskasvatuksen ehjä polku, Yrittäjyyskasvatuksen työkirja, Yrityskylä
Opettajia kannustetaan tekemään oppiainerajat ylittävää yhteistyötä.	Kannustetaanko opettajia tekemään yhteistyötä yli oppiainerajojen? Miten?	Yrityskylä, Digitreenari, Yrittäjyyskasvatuksen vuosikello, YES Tiimi, Yrityselämän nuoret sukupolvet, NY Start Up, NY 6-h leiri
Eri koulutusasteet ja -alat tekevät yhteistyötä yrittäjyyden edistämisessä ja yrittäjyyskasvatuksessa.	Toimitteko eri koulutusasteilla olevien oppilaitosten kanssa yhteistyössä? Kuinka monen eritasoisen oppilaitoksen kanssa teette yhteistyötä? Mitä yhteistyö käytännössä tarkoittaa? Onko yhteishankkeita?	Tiimiopettajuus, pariopettajuus, Yrityskylä Yläkoulu
Henkilöstöä kannustetaan kehittämään ja hyödyntämään pari- ja tiimityöskentelyn erilaisia malleja ja muotoja.	Kannustetaanko henkilöstöä hyödyntämään pari- ja tiimityöskentelyä ja uudistamaan työskentelyä?	
YRITYS- JA TYÖELÄMÄYHTEISTYÖ		
Oppilaiden ja opiskelijoiden TET-jaksoille on kirjattu yrittäjyyden tavoitteet.	Tutustuvatko oppijat työelämään pienyrittäjän kanssa? Onko TET-jaksojen tavoitteisiin liitetty yrittäjyyden ymmärtämistä ja yrittäjyydessä tarvittavaa osaamista? Miten ison osa TET-jaksoista suoritetaan yrityksissä? Miten JOPO-toiminnassa otetaan huomioon yhteydet työelämään? Onko lukiossa TET-jaksot käytössä?	Päivä johtajana -malli, Päivä yrittäjän kanssa -malli, Digitreenari
Oppilaitoksella tai yksiköllä on pitkäaikaisia yrittäjyyskumppanuuksia.	Tehdäänkö yhteistyötä yritysten kanssa? Tehdäänkö yhteistyötä yrittäjyyttä tukevien organisaatioiden kanssa? Onko yhteistyö säännöllistä ja tavoitteellista? Tunnistavatko ja tietävätkö toimijat yhteistyökumppanuuden? Tehdäänkö yhteisprojeteja tai yhteistutkimusta?	Alueelliset ja paikalliset yrittäjyysjärjestöt, Kauppakamari, Nuorkauppakamari, Rotarit, alueelliset YES-tiimit, TAT
Yrittäjyysvalmiuksia kehitetään työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa ja oppisopimuskouluksessa.	Opitaanko oppimistehtävissä yrittäjyyttä? Saadaanko työssäoppimisessa tai harjoitteluissa yrittäjyyteen liittyvää osaamista?	
Korkeakoululilla on valmiudet ja toimintamallit, joiden avulla ne tukevat ja ohjaavat yrittäjyydestä kiinnostuneita opiskelijoita.	Onko korkeakoulussa malli opiskelijayrittäjyyden tukemiseen? Tunteeko korkeakoulun henkilökunta kyseiset toimintamallit? Entä opiskelijat? Seurataanko, kuinka moni opiskelija toimii yrittäjänä? Tuetaanko opiskelijayrittäjyysyhteisöjen toimintaa?	NY Start Up, Finpec-harjoitusyritys
Rakenteet tukevat uusien yritysten perustamista.	Onko työnjakoa, erikoistumista, yhteistyötä, toimintamalleja ja proseseja, jotka tukevat yritysten perustamista?	
2. Kasvatus- ja opetushenkilöstön koulutus		
Kaikki opettaja- ja varhaiskasvatusalan opiskelijat saavat mahdollisuuden kehittää yrittäjyyskasvatusvalmiuksiaan.	Sisältäkö opintosuunnitelma yrittäjyyskasvatuksen opintoja? Perehtyvätkö opiskelijat yrittäjämäiseen pedagogiikkaan? Tutustuvatko he erilaisiin yrittäjyyskasvatuksen malleihin?	Yrityskylä ohjaustyö, Opettajankoulutusfoorumi, YVI portaali, TES Guide, ETC Toolkit, Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo, Digitreenari
Jokaisella opettajankouluttajalla ja opettajaksi opiskelevalla on aidot mahdollisuudet tutustua yrittäjien ja yritysten toimintaan.	Tarjotaanko opettajankouluttajille vuosittain mahdollisuus tutustua yrittäjien toimintaan? Saavatko opettajaopiskelijat vuosittain mahdollisuuden oppia yrittäjyyttä ja yrittäjämäisyyttä seuraamalla päivän ajan yrittäjän toimintaa? Tarjotaanko opettajaopiskelijoille kokemuksia yrittäjämäisestä toiminnasta? Onko opettajankouluttajilla ja opettajiksi opiskelevilla tilaisuuksia seurata yrittäjämäisyyttä todellisissa tilanteissa asiantuntijan ohjauksessa?	Yrittäjävarjostus, Päivä yrittäjän kanssa -malli, Päivä johtajana -malli, OK!Akatemia, YVI-mittaristo opettajankouluttajille, Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo, Digitreenari
3. Yrittäjyyttä tukeva koulutus		
Kaikilla oppijoilla on mahdollisuus kehittää yrittäjyydessä tarvittavia tietoja ja taitoja.	Onko oppijoille tarjolla palveluja, joiden avulla he voivat kehittää yrittäjyydessä tarvittavia tietoja ja taitoja? Tietääkö kasvatus- ja opetushenkilöstö palveluista? Miten on varmistettu, että palvelu tavoittaa oppijat? Motivoidaanko oppijoita yhdistämällä opittavat asiat oppijoiden omiin kiinnostuksenkohteisiin ja vahvuuksiin? Keskustellaanko niistä? Miten oppijoiden osaamista ja vahvuuksia käytetään osana opetusta ja oppimista? Rohkaistaanko oppijoita kertomaan omasta osaamisestaan sekä kokemaan erilaisia asioita käytännössä? Miten oppijoiden oma-aloitteisuutta tuetaan? Onko oppijoilla säännöllisesti mahdollisuus kokeilla, onnistua tai epäonnistua?	Nuori Yrittäjyys, Yrityskylä, 4H, Opinkirjo, YES-verkosto, Yrittäjyys osana skills- & taitajatoimintaa, EntreComp Framework
Kaikilla oppijoilla on mahdollisuus valita yrittäjyyskoulutusta.	Onko valinnaisaine tai -kurssi oppijoiden valittavissa? Kuinka laaja kurssi on? Kun kurssi on tarjolla, toteutuuko kurssi? Kuinka monta osallistujaa?	Yläkoulun Yrityskylä: Kylästä globaaliksi, Yrityselämän nuoret sukupolvet-kurssikokonaisuus (8 kurssia) 2.asteelle
Oppijoiden yrittäjämäinen toiminta on ohjattua.	Miten koulutuksessa tuetaan seuraavia tavoitteita: Oppijoiden osallisuus, itsetunnon vahvistaminen, mahdollisuuksien kartoittaminen, kokeileminen ja kehteleminen, päätöksenteon harjoitteleminen, uskallus tarttua uusiin asioihin virheitä pelkäämättä, tavoitteellinen ja tuloksellinen opiskelu, yhteistyön sekä verkostojen kehittäminen sekä yrittäjyyteen orientoituminen? Minkälainen rooli oppijoilla on yrittämisen kokeilussa?	Digitreenari, Mistä alkaisin? Miten kehittäisin? -käsikirja, Mun maailma -materiaali
Yritysten ja yrittäjyyttä tukevien organisaatioiden kanssa tehdään monipuolisesti yhteistyötä.	Minkälaista yritysyhteistyötä tehdään? Miten oppijat ovat mukana yhteistyön suunnittelussa ja toteutuksessa? Kuinka monta yritysvierailua tehdään vuosittain? Pääseekö jokainen oppija yritysvierailulle vuosittain? Miten vierailut linkittyvät oppiaineisiin? Järjestetäänkö vuosittain yrittäjyyden teemapäivä? Minkä verran yrittäjätarinoita hyödynnetään opetuksessa? Onko kummiyritystoimintaa? Hyödynnetäänkö alumneja?	Ope-yrittäjä -treffit, YES Kummiportaali, YES Café, YES Yrittäjyyskasvatuksen vuosikello, Yrittäjänpäivä, Slush Youth-tapahtuma, Yrityskylä, Yrityskylä Kesäkylä (kesäleiri), Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo, Opettajan yrittäjyysmittaristo, Digitreenari
Yritysten kanssa tehdään vuosittain yhteistyöprojeteja.	Minkälaisia projeteja tehdään? Ovatko ne lyhyitä vai pitkiä? Kuinka monta projektia tehtiin viime vuonna? Liittyvätkö projektit yhteen vai useampaan opinteeseen? Mikä oppijoiden rooli oli suunnitteluvaiheessa? Entä toteutuksessa? Tehdäänkö tutkimusyhteistyötä? Entä tutkimusprojeteja?	Oppijoiden vanhempien ja näiden verkostojen hyödyntäminen, Yrityskummit, YES Kummit, Slush youth-tapahtuma, Asiantuntijaverkosto
Kaikilla on mahdollisuus kokeilla yrittäjyyttä opintojen aikana.	Onko opiskelijayrittäjyys mahdollista, tiedetäänkö siitä, kannustetaanko opiskelijoita siihen? Kuinka moni opiskelija kokeilee vuosittain yrittäjyyttä? Kasvaako vai pieneneekö määrä? Liittyykö yrittäjäkokeilu oppilaitoksen ohjelmaan vai onko yritys syntynyt oma-aloitteisesti opintojen ohessa?	4H-yritys, NY 24-h leiri, NY Vuosi yrittäjänä, NY Start Up, Finpec-harjoitusyritys, osuuskuntatoiminnan mallit
Muualla hankittu yrittäjyysosaaminen tunnistetaan ja tunnustetaan.	Miten oppijoiden vapaa-ajalla kartunut yrittäjyysosaaminen opinnollistetaan? Onko opinnollistamisen malleja? Onko opinnollistaminen mahdollista? Kuka hoitaa? Onko aiemmin tai oppilaitoksen ulkopuolella hankitun yrittäjyysosaamisen tunnistamista ja tunnustamista (AHOT) kehitetty tukemaan yrittäjämäistä toimintatapaa ja/tai yrittäjyyttä? Ovatko AHOToinnin periaatteet läpinäkyvät?	Yrityskylä, Yrittäjyys osana skills- & taitajatoimintaa, 4H-yritys, NY Vuosi yrittäjänä, NY Start Up
Yrittäjyysaktiviteetit opinnollistetaan ja työpaikalla tapahtuva oppiminen on mahdollista suorittaa toimimalla yrittäjänä.	Tarjotaanko yrittäjille suunnattua yrittäjyys- ja liiketoimintaosaamista tukevaa koulutusta? Huomioidaanko yrittäjät kouluttuksen kohderyhmänä? Tunnetaanko yrittäjänä tapahtuvaa oppimista? Kuinka monta opintopistettä em. mallien avulla on kertynyt? Tarjotaanko yrittäjille liiketoimintaosaamiseen liittyvää koulutusta? Miten ko. täydennyskoulutustarjonta näkyy?	Opintopolku
Korkeakoulussa kannustetaan opiskelijat tutkimuslähtöisten innovaatioiden ja startup -toiminnan pariin.	Seuraako korkeakoulu opiskelijoiden startupien ja spin-offien määrä? Entä opiskelijayrittäjien määrä? Seurataanko valmistuneiden sijoittumista yrittäjiksi? Mahdollistaako korkeakoulu opiskelijayrittäjyyden opintojen aikana? Hyödynnetäänkö yrittäjäalumneja mentoreina? Miten innovaatiot ja opiskelijat törmäytetään? Minkälaisia toimintamalleja käytetään? Miten varmistetaan, että kiinnostuneet tahot saavat tietää toiminnasta?	NY Start Up
Jokaisella opiskelijalla on tieto yrittäjyyden tukipalveluista.	Miten on varmistettu, että oppijat saavat tietoa palveluista? Onko kiihdytys- tai yrityshautomopalveluita tarjolla?	
Tutkimusta sekä kehitys- ja innovaatiotoimintaa hyödynnetään yrittäjyyden ja yritystoiminnan edistämisessä.	Miten tutkimus sekä kehitys- ja innovaatiotoiminta tukee yritystoiminta- ja yrittäjyyden edistämisessä? Miten systeemaattista toiminta on? Miten opinnäytetöitä hyödynnetään?	
Opiskelijoita sekä omistajanvaihdostilanteessa olevia yrittäjiä saatetaan yhteen.	Onko toiminnalle olemassa malli? Miten paljon toimintamallia hyödynnetään?	
Oppilaitos tarjoaa yritysten tarpeista lähtevää ja yritystoimintaa tukevaa koulutusta.	Miten yritysten koulutustarpeet kartoitetaan? Mitä koulutusta tarjotaan? Miten opetus- ja tutkimus- ja innovaatiotoiminta kytkeytyy koulutuksiin? Tehdäänkö yhteishankkeita ja -tutkimusta?	
4. Oppimisympäristöt		
Kokeilukulttuuria vahvistetaan sekä yksilöiden että organisaatioiden tasolla.	Miten laaja-alaisen oppimisen eri osa-alueita, eri oppiaineita ja aloja yhdistävä yrittäjämäisiä oppimisympäristöjä vahvistetaan? Tehdäänkö systemaattista työtä kokeilukulttuurin kehittämiseksi? Miten kokeilukulttuuri näkyy?	Oppilaitosten omat yritykset ja asiakkaita palvelevat oppimisympäristöt (esim. kampaamot), osuuskuunnat ja harjoitusyritykset, Finpec, yritysten kanssa tehtävät projektit, Yrityselämän nuoret sukupolvet-kurssikokonaisuus, Yrityskylä, NY Vuosi yrittäjänä, NY Start Up
Monipuoliset oppimisympäristöt ovat kehittämisen tukena.	Onko oppijoilla mahdollisuuksia saada autenttisia kokemuksia yritystoiminnasta? Entä aidoista asiakastilanteista? Hyödynnetäänkö digitaalisuutta ja pelillisyyttä oppimisympäristön valinnoissa? Tehdäänkö eri asteilla ja eri aloilla yhteistyötä oppimisympäristöjen kehittämisessä?	
Kehittyvissä ja innovatiivisissa oppimisympäristöissä ja -tilanteissa tuetaan yrittäjyyden oppimista.	Miten digitalisaatio tukee yrittäjämäisyyden ja yrittäjyyden vahvistumista sekä saavutettavuutta? Hyödynnetäänkö pelejä yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden oppimisessa? Saako jokainen oppija vuositasolla vähintään yhden yrittäjyyskokemuksen? Onko oppijoille tarjolla miniyritys- tai harjoitusyrityskokonaisuus? Hyödynnetäänkö opetuksessa erilaisia simulaatioita? Kuinka paljon? Miten hyödynnetään? Minkä verran yrityksiä hyödynnetään oppimisympäristöinä? Entä opiskelijoiden oma osuuskuntia? Kuinka paljon ja miten hyödynnetty?	Oppilaitosten omat yritykset ja asiakkaita palvelevat oppimisympäristöt (esim. kampaamot), osuuskuunnat ja harjoitusyritykset, Finpec, yritysten kanssa tehtävät projektit, Yrityselämän nuoret sukupolvet-kurssikokonaisuus, Yrityskylä, NY Vuosi yrittäjänä, NY Start Up